

Iš archyvų

Asta KAZLAUSKAITĖ

„Galima mylėt ir turėt ne vieną tėvynę“

2010 m. liepos 5–16 d. Vytauto Didžiojo universitete pirmą kartą surengti vasaros kursai „Refresh in Lithuania“ subūrė už Lietuvos ribų gyvenančius lietuvius. Juose, greta Jungtinių Amerikos valstijų lietuvių jaunimo, dalyvavo iš tolimosios Argentinos atvykusi lietuvė Anatalija Alicija Zdanevičiūtė. Ji, nuo pat gimimo gyvenusi Argentinoje, Lietuvos kraštą pažino tik iš tėvų pasakojimų. Jie, jausdami didelę nostalgiją paliktajai tėvynei, siekė diegti vaikų meilę šiam kraštui. Tėvų noras išsipildė, Anatalija Alicija Zdanevičiūtė išsaugojo lietuviškąją kultūrą, kalbą. Ji, siekdama atrasti savo lietuvišką tapatumą, pradėjo lankytis Lietuvoje, priėmė sprendimą dalyvauti praėjusią vasarą rengtuose vasaros kursuose. Jų metu turėjau galimybę susipažinti su šia energinga moterimi, sutikusia papasakoti apie lietuvių bendruomenės gyvenimą Argentinoje.

Dėl informacijos gausumo ir respondentės po renginių jausto nuovargio pokalbis vyko dvi dienas – 2010 m. liepos 9–10 dienomis. Vėlesnėmis kursų dienomis gautieji duomenys buvo tikslinami, stengtasi išsiaiškinti detales, apie kurias pašnekovė buvo tik užsiminusi.

Interviu buvo gana turiningas, respondentė maloniai sutiko atsakyti į visus pateiktus

klausimus, supažindinti su gana mažai žinomis lietuvių diasporos Argentinoje kultūrinio gyvenimo bruožais.

Interviu minimaliai taisytas dėl respondentės epizodinio kalbinio barjero. Publikuojant tekstą buvo stengiamasi kuo tiksliau iššifruoti ir pateikti visą pokalbio tekstą, paliekant originalų kalbėtojos stilių, dabar nevertojamas svetimybės, klaidas. Interviu apklausėjos komentarai, paaiškinimai dedami laužtiniuose skliaustuose.

Astos Kazlauskaitės 2010 07 08 interviu su Alicija Anatalija Zdanevičiute iš Argentinos, Buenos Airių

1. Jūsų vardas, pavardė, gimimo data, vieta.

Mano vardas Alicija Anatalija Zdanevičiūtė, tai mano mamytės vardas, aš jo nemėgstu. Mano gimimo diena dvylikta, antrą mėnesį, pas jus vadinasi, vasaris, dvylikta diena. Jums būtų žiema, pas mus vasara. Metai keturiasdešimt aštuoni, aštunti. Aš gi-

miau Kordoboje, ne Buenos Airėse, bet kitoje provincijoje. Argentina turi dvidešimt tris provincijas. Gimiau Kordobos provincijoje, Buenos Airės yra didesnis miestas, antras yra Kordoba, trečias yra Santa Fė Rozarėjus, ten yra susirinkimas lietuvių. Aš galiu tau parodyti, kad suprastum [*braižo žemėlapi*]. Čia yra Argentina, čia Buenos Airės, čia yra Čilė, čia Buenos Airių visos provincijos. Kordoba yra čia centrinė, kaip sakosi lietuviškai aps... aps... [apklausėja respondentei primena, kad vadinasi apskritys]. Buenos Airės didesnės, mes sakom provincija. Kiekviena turi savo valdybą, priklauso visa valdžia, Buenos Airės sostinė. Gimiau mažiukame Kordobos provincijos miestelyje Vilja Dolorese. Ten nebuvo darbo, nebuvo kur mokytis, nebuvo universiteto, reikėjo važiuot į Kordobą ir pagyvent.

2. Plačiau papasakokite, ką žinote apie savo giminę, tėvų, dėdžių, tetų, senelių, pusbrolių gyvenimus Lietuvoje? (iš kur kilę, kuomet vertėsi, kaip susiklostė gyvenimas)

Motina buvo kilusi iš Panevėžio, tėvukas atrodo iš Žemaitijos. Reikia pažiūrėt šituos popierius, kilęs iš kažkokio mažo miestelio. Turiu šituos pasus, pažiūrėsiu. Dalis mano giminės buvo ištremta į Sibirą. Mano seneliai buvo išvežti, broliai grįžo į Vilnių, turėjo žemės. Ne visiems sovietai pakenkė, dalis sugrįžo. Jie galėjo mum parašyt, bet negalėjo parašyti visko, kas atsitiko. Visko, kaip jie gyveno, negalėjo parašyt. Sakydavo gerai, gerai viskas. Kada grįžo į Vilnių, rašė, iki tada negalėjo nieko rašyti. Paskui grįžę į Lietuvą, nežinau kaip, turėjo mano adresą, susirašinėjom. Ryšį palaikėm. Svarbu buvo jį išlaikyti.

Tėvukai daug pasakojo apie tai, kaip dirbo, kaip buvo. Gyvenimas sunkus, darbus turėjo abudu ir daug kentėjo. Siuntė visus pinigus į Lietuvą, motina buvo jauna, turėjo siųsti pinigų į Lietuvą, buvo sunku. Reikėjo sutaupti, šitie, neturėjo labai didelių algų. Reikėjo patiems gyvent. Vėlai sukūrė šeimą.

Mama pasakojo apie tai, kaip Lietuvoje tėvukai gyvena, kad motina labai daug darbo turėjo namuose. Darė šitas medžiagas, siūlus. Jos motinos tėvas buvo išėjęs į karą, kažkiek metų nebuvo namuose. Važiavo į Rusiją, nežinau, kur turėjo būt. Motina pasiliko viena su vaikais. Kada jau buvo vyresnė, darė darbus namuose, sodino daržoves, paskiau turėjo karvę, žemės ūkis buvo.

Tėvelis pasakojo apie savo brolius, seseris. Irgi nežinau, gal ten, Lietuvoj, gyvenantys žmonės kokį susirinkimą darydavo. Sakydavo, kad jie buvo ūkininkai, buvo gavę darbo medalių. Tėvelis pasakojo, kad Lietuvoje turėjo daug giminių, atvažiuodavo pas juos Velykoms, o kai kada ir Naujiesiems metams. Daug giminių buvo ir kitur.

3. Kelintais metais ir dėl kokių priežasčių Jūsų tėvai išvyko į Argentiną?

Mano tėvai susipažino jau gyvendami Argentinoje, susitiko Buenos Airėse. Tėvukas iš pradžių gyveno Kordoboje, turėjo darbų Kordobos provincijoje, mama – Buenos Airėse. Jis atvažiavo vieną kartą ten pabūt, tenai jie susipažino. Paskui abu gyveno Kordoboj, apsiženijo, gyveno Vilja Dolorese, mažame miestelyje, ten nebuvo kitų lietuvių.

Mano motina į Argentiną išvažiavo maždaug dvidešimt devintais. Viena jinai išvažiavo, turėjo vieną savo motinos brolių, dėdę. Argentinaj gyveno, jis padarė visus popierius, ir jinai atvažiavo. Argentinaj pradėjo dirbt. Ir norėjo, kad motina į svečius atvažiuotų. Nežinojo, kas atsitiko, kad neleidžia. Motinai nustatė, kad turi akių kokią ligą, patikrino ir neišleido iš Lietuvos. Jinai pasiliko, paskui jau viskas, negalima buvo išvažiuot. Mano mama norėjo grįžt į Lietuvą. Motina rašė laišką, sakė, jau bus karas, negrįžai iki šiol, jau negrįžk. Dabar bus laikas labai blogas. Tėvukas, aš manau, nenorėjo grįžt. Jis jau norėjo pasilikti. Jau priprato prie Argentinos.

Mama brolių pamatė, kai jis atvažiavo į Argentiną po šešiasdešimties metų, tada jam buvo šešiasdešimt penkeri. Tai buvo maž-

daug po devyniasdešimtų metų. Kada tėvukas į Argentiną atvyko, gerai nežinau, kokie metai. Man atrodo, kad anksčiau už mamą. Gal kokiais dvidešimt septintais, dar iki krizės. Maždaug dvidešimt septintais. Jis išvyko, nes turėjo vieną pusbrolių Argentinėj. Jie draugavo jau Lietuvoj, juos siejo giminystė. Jis padėjo atvažiuot, bet paskiau jisai buvo ne vienam emigrantų viešbuty, kur pirmiausia eini, kai atvažiuoji. Paskiau jis išvažiavo į kitą provinciją. Ieškojo darbo, apvažiavo daug provincijos ir paskiau apsistojo paskutinėj Kordobos provincijoj. Ten nusipirko namą, paskui parsivedė ten mamą ir pasiliko gyvent. Turėjom giminių iš anksčiau jau Argentinėj. Apie dėdės ir kitų giminių ankstų išvykimą nieko nežinau. Gal norėjo gyvent geresnį gyvenimą, Lietuvoj buvo sunku gyvent, buvo trys broliai, irgi mažai uždirbo, turėjo žemės. Norėjo turėt kitą gyvenimą. Tas dėdė neapsiženijo, tas dėdė pasiliko vienas, paskui mirė. A tas pusbrolis turėjo šeimą, čia apsišvedė su argentiniete, tėvai buvo lietuviai, turi sūnus, jie gyvena Amerikoj. Ir tėvas mirė, motina mirė, tie vaikai liko Amerikoj. Vienas turi gerą darbą, šitas IBM su kompiuteriais.

Tėvukas išvyko ieškodamas geresnio gyvenimo apie dvidešimt septintus metus. Tėvukas visą laiką buvo drąsus. Kaip mes sakom ispaniškai, pas mus aventura. Dirbo, sutalpė pinigų, nusipirko namą. Dirbo daug daug. Visur važinėja.

4. Kaip jiems sekėsi adaptuotis šioje valstybėje (įsidarbinti, gauti būstą ir t. t.)

Motina Buenos Airėse turėjo prastą darbą, reikėjo valyt namus. Buvo prastas darbas, neturėjo daug mokslo, negalėjo ką geriau dirbti. Buvo baiguis tik pradžios mokyklą, reikėjo mokytis kalbą, nebuvo lengva rasti darbą, sunku buvo. Dėl to vėlai apsišvedė. Mama būdama trisdešimt penkerių, o tėvukas keturiasdešimties. Tėvukas draugavo su argentiniete, bet jam ji nepritiko. Atrodo, kad jis turėjo kitą moterį, neapsišvedė, bet turėjo vieną sūnų, vie-

ną vaiką. Kai motina šitą sužinojo, nenorėjo su juo draugaut. Ir paskui pasirinko ją. Matyt, yra taip skirta, likimas. Mano mamai labai padėjo dėdė, darė visokius popierius, jinai negyveno su juo, jis gyvena vienas. Padėjo viena lietuvių šeima, atvažiavusi iš Lietuvos. Mama su jais kartu gyveno, kada neturėjo darbo, nakvojo. Turėjo ten mažą namelį prie miesto. Ir tenai jinai kurį laiką gyveno. Kada buvo vienas sekmadienis, jinai važiavo su šeima, ir šitai buvo viskas, ką jinai turėjo Argentinėj. Šeima. Jie buvo pažįstami dar Lietuvoj. Kada, sako lietuviai, vieni kitiems patalkino, vieni kitiems padėjo. Labai gerai sutiko su lietuviais. Dėl to padarė šitą bažnyčią, šitą Lietuvos centrą, padraugaut ten, tenai jie šokdavo, su savo žmonėm buvo pabūt linksmiau. Reikia turėt.

Kai atsirado šeima, tėvukai gyveno Kordobos provincijoj, mažam miestely. Toli gyvenom, nevažiavom kurį laiką į Buenos Aires, nebuvo pinigų. Mes buvom nemažai vaikų, reikėjo į mokyklą eit, reikėjo rūbus pirkt, nebuvo kaip kitur išvažiuot. Tėvas neuždirbo daug pinigų. Sunku buvo. Mamai reikėjo namie dirbt, mus prižiūrėt.

Paskui atvažiavom į Buenos Aires, sostinę, jau galėjom daugiau bendraut lietuviškai, draugaut su kitais lietuviais. Buvo smagiau, negu prieš tai, jau buvo mūsų daug, nebe vienas. Kiti lietuviai atrodė kaip giminės, mes ten nieko neturėjom.

5. Kokioje kultūrinėje Argentinos lietuvių veikloje dalyvavo Jūsų tėvai?

Kai tėvai buvo jauni, dalyvavo lietuviškuos susibūrimuos, paskiau jau mažiau, kai mes gimėm, jau daug darbo turėjo. Motina nedalyvavo, kai buvom maži, gyvenom Kordoboj, tik prieš vestuves. Paskui jau dvidešimt metų maždaug mes ten Kordoboj nieko neturėjom, negyveno kiti lietuviai. Tėvai negalėjo nuvažiuot į lietuvių susitikimus.

Iki tol, kol turėjo laiko, tėvai dalyvavo lietuvių susibūrimuos. Kada būdavo sekmadienis, visi susirinkdavo, nors pradžioj nebuvo visiems kur susitikt vietos. Paskiau jau, kada

žmonės daugiau uždirbo, pastatė didesnes patalpas. Darbu, darbu, rankų darbu visi lietuviai gyveno. Jie patys darė šiuos darbus. Jie surinkdavo aukas, paskiau statydavo savomis rankomis. Pastatė šitą centrą, Lithuanus lietuvių centrą.

6. Kokiais būdais tėvai ugdė Jūsų lietuvių ir kokį indėlį įdėjo į lietuvių kultūros išsaugojimą?

Aš atsimenu, kada buvau maža, tėvas sakydavo pasakas lietuviškai. Apie voverytę. Pasakas, mėgdavom. Buvo keista, taip toli valstybė, kur gyvena, kur miškas, kur upės. Apie viską pasakodavo, apie gimines, gamtą, žmones, viską. Apie viską. Kūrė mum mažą Lietuvą. Ten, kur gyvenom, vietiniai žmonės sakydavo, kad mes šviesūs, šviesūs. Kaip čia gali būt. Tai motina sakydavo, Lietuvoj visi yra šviesūs. Dabar daugiau visokių žmonių atvažiuoja, tai neatrodo taip jau keista. Tėvai nuolat pasakojo apie Lietuvą. Kada valgėm, kada jau reikėjo eit miegot, jie pasakojo, pasakui kada pietų. Mama megzdavo, kaip tas vadinasi, kepures, pirštines. A, sakydavo, šito rūbus reikėjo nešiot, kada žiema buvo Lietuvoj su sniegu. Ir mes ten Argentinoj neturėjom sniego nei nieko. Keista atrodė, todėl klausinėjom, mes norėjom žinot kodėl. Sakė, šunys tampė po sniegą roges. Reikėjo apsirengt gerai su daug rūbų. Labai šalta buvo, daug sniego. Smagu buvo. Aš tikėjau, kad Lietuva labai graži. Labai gražiai sugyvena žmonės, teisingi. Motina sakydavo, kad nėra nė vieno lietuvio, kad bent vieną kartą būtų kalėjime. Labai sąžiningi žmonės, jei prižada kokį daiktą, jie neapgauna. Gerai sugyveno žmonės ten. Nu, aš sakydavau, kaip būtų gerai važiuot į Lietuvą, gyvent ten. Mes turim ten visą šeimą, ten dėdė, tėvo, motinos broliai, seserys. Viskas buvo ten. Mes, kai buvom maži, galvojom, kaip būtų gerai nuvažiuot ten gyvent. Mes turėjom knygų apie Lietuvą, turėjom visas tas knygas, atrodė Lietuva graži, žmonės gražūs.

Motina visados mums sakydavo, kad ilgisi Lietuvos. Tėvukai niekada neatsitraukė

nuo Lietuvos. Ir jie nenorėjo turėt Argentinos pilietybės. Neėmė Argentinos pilietybės. Nebūtinai reikėjo turėt pilietybę. Turėjo Argentinos dokumentus, tenai rašo, kad yra lietuviai, visi duomenys.

Motina dainavo, turėjo gražų balsą ir dainavo šitas lietuviškas dainas. Jinai sakydavo, aš mėgstu šitas dainas. Ir tenai buvo šitas choras, dainavo ten lietuviai, galėjo susikalbėt. Ką aš galiu daugiau pasakyt. Motina tiek mylėjo savo kraštą. Buvo labai sunku gyvent be Lietuvos [*respondentė apsiverkė*]. Visas savo mintis ten turėjo.

Tėvai stengėsi perduot visa, kas lietuviška. Buvo ir šitas lietuviškas valgymas. Duoną darydavo, cepelinai, kopūstai, sriuba, lietuviška uogienė. Visko pilna. Darydavo naminės varškytės. Ji sakė, kad Lietuvoj mano mama taip darydavo, mano mama greit išmoko iš savo motinos, išmokino ir darydavo tą pat. Kūčios, ten Velykos, Nauji metai. Per šventes mes važiuom į bažnyčią, Argentinoj bažnyčią, kada jau atvažiuom į Buenos Aires, sostinę, tenai yra didelė. Lietuvių argentiniečiai mes ten važiuom. Tenai buvo susirinkimai, viskas. Per Velykas nešdavom margučių kiaušinių, su kiaušininiais mušdavom. Tos pagrindinės tradicijos buvo margučių ridenimas. Prieš šventes Kūčias, Velykas nevalgėm. Per šventes labai svarbu nueit į bažnyčią pasimelst, tom dienom poilsis.

Tėvai, norėdami išlaikyt lietuvių kalbą, mokė mus lietuvių kalbos. Aš nelankiau lituanistinės mokyklos, ten, kur gyvenom, jos nebuvo. Daugiausia visko mokė tėvai. Pradėjo lietuvių mokyti anksčiau nei pradėjom eit į argentiniečių mokyklą. Motina turėdavo knygų, lietuviškų pasakų ir mums prirodydavo. Tos knygos vaikams įdomios buvo. Jinai turėjo, atsivežusi iš Lietuvos, turėjo muzikos knygų, gal gavo iš Amerikos, ten daugiau turėjo visokių dainų. Motina sakydavo, nesvarbu kaip kalbi, vis tiek reikia kalbėt sava kalba. Mes kalbėjom tarp savęs su broliu, seserim ispaniškai. Tik su tėvu ir su motina lietuviš-

kai. Buvo lengviau kalbėti ispaniškai. Lietuviškai kalbėt man buvo biškį sunku, daug tarpusavy nekalbėjom. Mums buvo geriau kalbėt ispaniškai, nes mums, reikėjo mokykloj kalbėt ispaniškai, universitete. Paskui jau mažiau kalbėjom lietuviškai.

7. Nuo kada pradėjote dalyvauti lietuviškoje veikloje, kas paskatino?

Šeima gyveno Kordobos provincijoje, mažam miestely, toli gyvenom, nebuvo ten kaip tos lietuviškos žadint. Nevažiavom kurį laiką į Buenos Aires, nebuvo pinigų, mes buvom nemažai vaikų, reikėjo į mokyklą eit, reikėjo rūbus pirkt. Tėvas neuždirbo daug pinigų. Sunku buvo. Važinėti į šitą provinciją daug kainuoja [*turėjo galvoj Kordobos provincijos sostinę*]. Paskui pradėjau dalyvaut visur, kai persikėlėm gyvent į Buenos Aires. Tada jau buvo didesnis parengimas, didesnės galimybės dalyvaut lietuvių veikloj. Pradėjau dalyvaut Argentinos lietuvių susivienijime. Mane ten atvedė pažįstami, mane ir seseris pakrikštiję žmonės, kaip lietuviškai sakosi krikšto motina. Ji su savo vyru važiavo į Susivienijimo ir Lietuvių centro susitikimus. Ir mums ten prirodė, ir važiavom klausyti, ten susitikti su kitais lietuviais. Buvo ten šokiai, būdavo pietūs, o kaip sakosi, valgymas ant nakties, a, vakarienė. Susivienijimas darydavo vakarienę, šeštadieniais, kai yra jau laisvas laikas, darydavo šventę. Visi ateina, atvažiuoja į šitą vietą iš Beriso, kitą sykį iš Rozarijaus, atvažiuoja švest. Būna ir tautiniai šokiai, su rūbais tautiniais, labai smagu. Kokį sykį filmų rodo. Paskui kultūros komisijos daro susirinkimus, parodo iš Lietuvos, parodo kas Mažoji Lietuva, parodo nuotraukų, kalba apie Lietuvą. Yra konsulas, atvažiuoja į susitikimus. Tokia veikla vyksta nuolat, kartojasi. Atvažiuoja ir iš Lietuvos. Atvažiuoja, kas turi ryšių su kultūra, su politika. Važiuoja, eina į šituos susivienijimus, parengimus. Ten sako kalbas. Pritraukia visokius žmones. Argentiniečiai irgi mėgsta važiuoti į tuos lietuvių susirinkimus, kas turi draugų. Šoka

jauni, atsiveda mažus vaikus. Ir ateina daug vietinių, kad ir neturi ryšio su Lietuva. Tai kaimynai, artimi žmonės mėgsta šituos, susirinkimus. Labai smagu. Kiti kitos kilmės žmonės gal nori kažkiek susipažint su lietuviška veikla. Ir dabar jauni žmonės susirenka su vienais, o apsiveda su kitais, kitos kilmės, su argentiniečiais, su ispanais. Ir jau yra viskas, jau nėra lietuvių, viskas, taip sakant, yra susimaišę. Jei lietuvis veda ne lietuvę, šita moteris, nuėjus nuo savo šeimos pamato, lietuviškai kalba, kaip lietuviai dainuoja, susipažįsta su visa ta kultūra.

8. Kokioje lietuviškoje veikloje dalyvaujate dabar?

Dabar dalyvauju Argentinos lietuvių susivienijime. Buvau nuvažiavęs ir į Lietuvių centrą kelis kartus. Dabar, kai turiu daugiau laiko, visur dalyvauju. Jau mano seserys užauginusios savo vaikus, dabar jau mes kartu važiuojam į susirinkimus.

9. Kaip palaikote lietuviškas tradicijas savo šeimoje, kokias švenčiate šventes, valgotė lietuviškus patiekalus?

Tos pagrindinės tėvų tradicijos išliko. Mum svarbios religinės šventės – Velykos, Kūčios. Labai svarbi Kūčių vakarienė. Mama išmokė, kad kelias dienas nevalgyt reikia, pasninkas reikia laikyti. Negalima tada valgyt, ką nori. Per šventes, kada jau galima valgyt ką nori, išmokė gamint lietuviškus patiekalus.

Per religines šventes mum svarbu nueit į bažnyčią pasimelst. Dabar mes turim savo kunigą Buenos Airėse, atvažiuoja vieną kartą per mėnesį iš kitų provincijų, iš Rozarijaus. Ir mes nuvažiuojam ten, kur yra lietuvių mišios. Lietuvis kunigas kalba lietuviškai. Šitas choras dainuoja lietuviškai. Susirenka žmonės per mišias. Dabar žmonės neina į mišias, mažai jaunų žmonių, dauguma pasitraukia nuo tikėjimo. Dėl to šitas kunigas ir paskirtas į šitą ir kitą miestą.

Švenčiam ir kitas šventes, Jonines, organizuojam įvairius minėjimus, Vasario šešioliktosios, Kovo vienuoliktosios. Mes važiuojam

į pietus, vakarienei, susirenkame, šokame su lietuviškais rūbais. Paminim, sakom kalbas. Kas atvažiuoja iš kitų lietuvių centrų, irgi nori pabendraut.

10. Kaip dažnai kalbate lietuviškai?

Stengiuos kuo daugiau mokytis. Skaityt moku gerai, bet rašyt man labai sunku. Prieš atvažiuodama į Lietuvą lankiau kalbos kursus, kalbu, viską suprantu, bet buvau kiek viską primiršus. Ilgai nereikėjo kalbėt, tik su tėvais. Dabar mane mokina čia kalbėt, stengiuos kuo daugiau kalbėt, kad gerai išmokčiau pasakyt viską.

11. Kiek lietuvių kalbos mokėjimas Jums padeda suvokti lietuvišką kultūrą?

Taip, taip, padeda. Ispanų kalba yra daug knygų apie Lietuvą, reikia skaityt lietuvių kalba, yra ten lietuvių susivienijimo knygyne. Kas nori, gali skaityt knygas. Ten yra parašyta apie literatūrą, apie kultūrą, apie viską, ko žmonės nori. Atvažiavus man daug lengviau viską suprast, kai moku lietuvių kalbą, viską suprantu, ką šnekat.

12. Kokią kultūrinę veiklą Argentinoje plėtoja dabartiniai lietuviai (draugijų kūrimas, laikraščių, knygų leidyba, bažnyčia ir kt. renginiai)? Kiek ir kokio amžiaus žmonių šie renginiai pritraukia?

Dabar Buenos Airėse vyksta Argentinos lietuvių susivienijimas. Dalyvauja ten jaunimo, bet nežinau kiek. Sunku pasakyt, ateina nevienodai, daugiau, kartais mažiau. Atrodo, kad susirenka daug jaunų žmonių. Kada yra susirinkimai, atvažiuoja daug. Šoka, dainuoja, bet jau jie nėra tikri lietuviai. Jau turi lietuvių motiną, o tėvas jau yra iš kitos kilmės, maišyti.

Argentinos lietuvių susivienijimas nepolitinis, patraukia daug žmonių, palaiko santykius su Lietuva. Mes mokam per mėnesį šitą nario mokesį, kad išsilaikytume. Irgi ten nuomojamas salonas, didelis. Vietiniai žmonės nori daryt ten vestuves, kokias metų sukaktuves, kas nori. Išnuomoji saloną ir gauni šitą išlaidą. Telefonus reikia išlai-

kyt, viskas. Į susirinkimus atvažiuoja iš kitų provincijų kokį sykį lietuviai, bet rečiau. Kai šitas susivienijimas eina, irgi gali vietiniai ten dalyvaut. Vyksta šeštadienį, sekmadienį. Renkamės vieną kartą per mėnesį, daro šituos filmus, parodo filmus iš Lietuvos, o kas atvažiuoja iš Lietuvos, tai kalba, aiškina dalykus ir mes turim klausyt. Pas mus atvažiuoja valdžios iš Lietuvos, dalyvauja renginiuos, bet tai būna retai. Atvažiuoja iš Lietuvos choras, dainininkas koks, kur šoka tautinius šokius. Dainuoja, šoka, labai smagu. O iš kitos valstybės Amerikos atvažiuoja lietuviai, dainuoja, šoka. Iš Kanados buvo taip pat. Yra ryšių su Šiaurine Amerika, atvyksta valdžios žmonės. Iš Brazilijos irgi atvažiuoja, ir Urugvajaus, Montevideo, yra toks miestas, jie turi bažnyčią Urugvajuje. Buvau nuvažiavus į Urugvajų. Bažnyčią irgi turi, kunigas vietinis, visi susirenka. Argentinos lietuvių susivienijime priimami visų pažiūrų žmonės. Visi bus priimti.

Mes Argentinoj dar turim Argentinos centrą Buenos Airėse. Jis kultūrinis, vyksta susirinkimas, šoka, dainuoja, turi chorą. Aš ten daug nedalyvauju. Tik ten, susivienijime. Ten, kur toliau, nėra labai patogų nuvažiuot ir grįžt naktį, mums nelabai patogų. Susivienijimas netoli, bet ten atokiau važiuot. Ir turim daugiau pažįstamų žmonių, yra daugiau, ten įdomu. Argentinos jaunimo lietuvių susivienijimas irgi yra. Ir ten jaunimas priklauso į vieną susirinkimą. Iš Rozarijaus, iš Beriso. Jaunimas turi savo susirinkimą. Ten dalyvauja jaunimas nuo penkiolikos iki trisdešimt penkerių metų. Irgi jie susirenka, vienu metu Argentinoj, kitu metu Urugvajų, Brazilijoj. Kada daro, nežinau gerai, kas dveji ar kas ketveri metai. Ten didelis renginys, važiuoja kartu net į kitą valstybę. Ten yra visas jaunųjų susirinkimas. Jauni žmonės mėgsta susirinkimus. Jie ten susirenka ir dainuoja, bendrauja.

Veikia Šv. Cecilijos choras, mergaičių draugijos, susirinkimas lietuvių centre. Aš buvau vieną sykį jau daug metų atgal ten nuvažiavus, bet daugiau nebuvau. Vieną kartą

tiktai. Arbatėlę gėrėm. Tik moterys. Žmonės, moterys kalbėjo vienos su kitomis. Susivienijimas padeda atvykusiems lietuviams. Lietuvių centras irgi. Kas nori važiuot į Lietuvą, šitas, Ecos de Lithuania, kas turi šitas radijo programas, irgi jie padeda, kas jau nori, jaunimas važiuot į Vokietiją. Ten į gimnaziją.

Dėl laikraščių, dabar jau nėra nei „Laiko“, ką buvo pirma, „Balsas“. Irgi buvo komunistinių laikraščių, nežinau, mes su jais nenorėjom turėt nieko bendra. Dabar neatsimenu, kaip vardas buvo šito laikraščio. „Laikas“ buvo leistas lietuvių bažnyčios. Ir „Balsas“ buvo nekomunistinis. Neina jau „Naujienos“. Lietuviai vyresni jau mirė, liko sūnūs, dukterys, va šitie jau neleidžia nieko. Nėra ten laikraščių. Jauni žmonės, kurie nuvažiavo į Vasario šešioliktą [*gimnaziją*], galėtų rašyt, jie turėtų ką rašyt. Knygų mes gaunam iš Šiaurinės dalies [*Amerikos*] ir tenai susivienijimo centrai, yra didelis knygynas. Daug knygų turi, daug. Paskolina, kai nori, knygą gali skaityt istorijas. Susivienijimas turi savo knygyną, daug knygų. Galima pasiimt, pasiskaityt. Buvo vienas vyras ir jau mirė, rašydavo noveles lietuvių kalba ir poezijas, kaip sakt. Ir yra Aldas Leb(p)edys. Jau mirė, jau gal, dveji metai. Jis rašydavo. Aš nežinau, gal yra daugiau, bet nežinau.

Turim radijo laidą Ecos de Lithuania, daugiausiai ten jaunimas. Ten, kur yra labai mažas šitas radijas, negali sujungt, per internetą klausiau vieną sykį. Tai daug kalba yra muzika, kas nori parduot kokį daiktą, kaip vadinasi skel... skelbimai. Daug daug. Per internetą nebuvo man labai smagu girdėt tenai iš Beriso, iš La Platos. Nu labai mažas tas radijas, nėra stipriai, kaip sakant, daug kilometrų iš La Platos, iš Beriso, Buenos Airių yra toli. Negalima klausyt. Mano radijo gali paklausyt ir nieko negali va girdėt. Nesigirdi. Didesnė radija, reikės mokėt daugiau. Radijas veikia vieną valandą tiktai. Nu, kaip yra šeštadieniais, ne sekmadieniais, sekmadieniais mažai. Anksčiau geriau su radiju

buvo. Kai vadovas buvo Lebedys, jau mirė. Jis kalbėdavo lietuviškai, dėdavo lietuviškas muzikas. Nežinau, kiek kartą per savaitę, bet buvo daugiau laiko, stipriau girdėjos.

13. Kokius ryšius palaikote su Lietuva, iš kur daugiausia apie ją gaunate informacijos?

Daug informacijos apie Lietuvą gaunu iš pusseserės. Ryšius iš Lietuvos palaikau tik su pussesere, ne neturiu nieko daugiau. Ji turi brolių Alytų, aš pirma su juo susirašinėju per internetą. O dabar su pussesere. Tėvas turėjo daug brolių, bet aš pažinau tik vieną, buvo atvažiavęs, dabar jau miręs, kitų nežinau. Neturiu adresų. Turi žiūrėt telefonų knygą. Mano motina turėjo vieną seserį, gyvena Panevėžy ir turi penkis vaikus. Sunku juos būtų rast, gal išvažiavę kur.

Dabar susirašinėju su savo pussesere, ji gyvena Vilniuje, jinau man pasakoja, kaip yra dabar, šitas politikas, kaip gyvena žmonės čia, Lietuvoj, kad čia krizė. Dabar aš buvau penkias dienas Vilniuje ir ten gyvenau. Prieš va tuos kursus. Mano pusseserės turėjo pasiimt, kai gali pailsėt, gali važiuot kur nori, per atostogas. Jinai prašė atostogų, kad galėtų būt su manim kartu tas dienas, kada aš būsiu Lietuvoj. Ir važinėjom po visą Vilnių, ji turi savo mašiną. Mes kalbėjom daug apie naują prezidentą, tai yra moteris, Jinai sako, kad čia prezidentas neturi tos galios, kad yra naujas premjeras. Sako, kaip čia yra daug su juo suktybės. Jis nesako, kiek yra čia tos krizės Lietuvoj. Biškį nerodo, kiek yra.

Kažkiek informacijos gaunam iš komisijos susivienijimo, gal jie gauna informacijos per internetą. Ir yra skelbimų apie Lietuvą, pasaulį, kur susitinka. Dabar Kolumbijoj buvo, šitas, norėjo būt prezidentas pirmininkas, šitas Antanas Morkus [*Mockus*]. Susivienijime gaunu daug informacijos. Lietuviai Argentinoje turi žinių apie Lietuvą, dar turi ryšių su Lietuva, kas gyvena Lietuvoj. Žino, žino daug dalykų, kas atsitiko Lietuvoj. Dabar susirašo internetu, ten gimę žmonės atvažiuoja į Lie-

tuva, kada buvo sporto žaidimai, kada buvo kita dainų šventė, ir jie atvažiavo.

14. Kiek gyvendama Argentinoje jaučiatės lietuve, kiek argentiniete?

Argentinoj jaučiuos tikra lietuve. Mano kraujas yra tikro lietuvio, tėvas ir motina yra lietuviai. Aš irgi turiu vieną pažįstamą jau aštuoniasdešimt metų, gimė Argentinoj ir jaučias tikra lietuve. Mes jaučiamės lietuviai, tėvai abudu buvo lietuviai, tik gimėm kitoj valstybėj. Mūsų kraujas yra lietuviškas.

Jaučiuos ir argentiniete. Mes gyvenom tenai, gimėm Argentinoj ir visą kultūrą žinom. Kai buvom maži, ėjom į mokyklą, ten mokino mokytojas visko apie Argentiną. Viską žinom. Tėvai mokino apie Lietuvą viską. Galima mylėt ir turėt ne vieną tėvynę.

15. Jūsų nuomone, kiek įmanoma būti visaverčiu lietuviu gyvenant Argentinoje?

Man atrodo, tikriausiai nuo tėvų viskas priklauso, kiek jie perduoda lietuviškumą. Mano mama daugiausia stengė išlaikyt lietuvišką kalbą, kad visi kalbėtume lietuviškai, kad žinotume apie Lietuvą viską.

16. Kiek Jūs jaučiatės sava Lietuvoje? Ar greitai priprastumėte prie gyvenimo šioje valstybėje?

Aš jau suaugus. Man jau atrodo, kad sunku būtų priprast. Man atrodo, yra daug skirtumų, ir tai jaučiasi.

17. Kokia Jums pasirodė Lietuva aplančius pirmą kartą ir kaip pasikeitė nuomonė per šią viešnagę?

Kai atvažiavau pirmą kartą į Lietuvą, buvo devyniasdešimt vienas, pirmi. Dar tiktai atsitraukė rusai, sovietai, tiktai buvo Medininkai, žudynės. Kada aš išvažiavau, daug buvo labai aš žinojau, kad žmonės nori būt laisvi. Ant kitų metų jau buvo laisva. Devyniasdešimt trečiais metais. Daug valstybių jau Argentinoj irgi sakė, kad šitas naujas pirmininkas, kad yra jau valstybė atskirai nuo Rusijos. Pirmą kartą, kai atvažiavau, Lietuva buvo kaip sapnas, labai man buvo gerai, čia gyveno mano tėvas, mano motina, močiutė. Tėvas jau

yra numiręs, bet čia yra, kaip sakant, mūsų giminė. Tėvai jau mirė daug daug metų atgal, jau daug metų, nesulaukė nepriklausomybės. Nuo sunkaus darbo. Mano močiutė, tėvas, motina mirė Sibire. Baisu. Dabar atvažiavus į Lietuvą esu labai patenkinta. Oi, man viskas viskas labai įdomu. Dabar daugiau visko pamaciau. Bet aš norėjau čia būt su visu pirmu susirinkimu. Labai įdomu, visur važiuojam, į šituos muziejus, viską parodyt. Man čia neatrodo blogai Lietuvoj, aš mačiau daug mašinių, žmonės gerai apsirengę. Dabar yra šitos bankos ir įdomesnės prekybos, kur žmonės gali nusipirkt daug dalykų, pirma nebūdavo, visos lentynos tuščios. Dabar galim nusipirkt, ką norim. Reikia tik pinigą turėt, bet yra viskas čia. Čia Lietuvoj labai gražu viskas, kur buvau, šitos mūsų vietos yra visos švarios, su gėlėmis. Tvarkinga. Atrodo tvarkingai.

Daug dar trūksta pamatyt Lietuvoj. Reikia tam daug laiko. Aš taip norėjau išmukt daugiau lietuvių kalbos. Būtų gerai, kad galėčiau lengviau pasakyt, ką sugalvoju. Žmonės man čia atrodo daugiau linksmi. Yra žmonės geri ir žmonės blogi. Kai klausinėji gatvėse, žmonės atsako gerai. Priklauso nuo žmogaus. Išlipau Kaune ir nežinau, į kurią pusę eit, paklausinėjau vieną moterį, kur yra, kur pardavinėja (spaudos kiosko darbuotoją). Sakau, aš nesu iš čia, aš esu iš kitos valstybės, iš labai labai toli. Paskiau klausinėju, suradau kitą moterį, ji sako aš palydėsiu, aš einu pakeliui, aš palydėsiu. Ir palydėjo mane iki durų.

18. Koks Jūsų požiūris į lietuvius, gyvenančius Lietuvoje ir užsienyje, ar jie Jums atrodo skirtingi ir kuo?

Man atrodo, nėra daug skirtumų. Žmonės yra panašūs. Argentinoj ir čia Lietuvoj gyvena irgi žmonės. Čia gyvena lietuviai, ten jie keliavo į Argentiną. Tie patys žmonės. Man atrodo, nėra daug skirtumų. Mes norim bendraut, mums viskas čia įdomu.

19. Kaip manote, kiek ateityje Argentinos lietuviai turės galimybių išlaikyti lietuviybę?

Galimybių dar yra. Jaunimas, dalis išmoksta kalbėt lietuviškai nemokėdami. Išmoksta. Kiekvienas, kuris tik noro turi. Dabar knygas skaito, gali žiūrėt filmus lietuviškus, per internetą išmoksta kalbėti lietuviškai. Kai kurie suaugę žmonės gerai kalba lietuviškai. Lankau šituos Susivienijimo organizuojamus lietuvių kalbos kursus. Yra kurie gerai kalbą moka, pasimokę vos kelis kursus lietuvių kalbos. Buvo anksčiau, prie bažnyčios mokino lietuvių kalbos ir dabar ten užėmė argentiniečiai viską. Dabar lietuvių kalbą mokina draugijos, prie jų veikia kalbos kursai. Lietuvių centras turi, tik kad toli, Susivienijimas. Mokina ir kitų dalykų, šokt, dainuot, tik nedaug išmoksta žmonės. Nėra labai reguliarūs šitie kursai. Sunku rast mokytojus, nieko nemoka, kas mokina kalbą ar šokt, ar dainuot. Dirba dėl idėjos, kas nori, kas nori mokyt. Kas važiavo į šitą Vasario šešioliktosios mokyklą, ten, Vokietijoje, mergaitės jaunos išmoksta gerai kalbėt lietuviškai, jie mokina kalbą. Dabar, kas gali išmokyti gerai kalbėt lietuviškai, tas atvažiuoja į Lietuvą, atvažiuoja čia, kada yra šitas kalbos kursas. Vokietijoje išmoksta gerai kalbėt. Vienu metu, kada jauni, užtenka išmokyti. Gerai moka kalbėt lietuviškai.

Bažnyčia tai jaunimą tiek nepritraukia. Pas mus pasiliko tik vienas kunigas. Jis atvažiuoja į Buenos Aires, važinėja po šitas parapijas. Laiko mišias ten, kur yra lietuvių. Anksčiau atvažiuodavo iš šiaurinės dalies kunigų, dabar jau nevažiuoja. Trūksta kunigų. Argentinoje bažnyčios yra ispanų kalba. Kunigas atvažiuoja laikyti tik mišių vieną kart per mėnesį tik vienai valandai, ir viskas. Paskui padaromas susirinkimas, žmonės susirenka, kas nori pabendrauti. Visada kunigas atvažiuoja pirmutinį sekmadienį. Dabar vietiniai užėmė viską, bažnyčias, jau šitą bažnyčią lietuviai pastatė už savo pinigų savo darbu. Labai graži ta bažnyčia.

Jaunimas susiburia daugiausia per susirinkimus, šventes atvažiuoja daug. Dai-

nuoja, šoka. Man atrodo, kad daug tėvai padeda išlaikyti lietuvišką kultūrą. Dabar pas mus atvažiuoja iš Lietuvos labai mažai žmonių, nėra kaip atsinaujinti kultūros. Yra čia vienas vyrukas, atvažiavo iš Lietuvos ir pasiliko, išmokino dainuoti, šokti, jis groja piano. Choro vadovas. Dabar neatvažiuoja niekas. Jaunimas dabar nori išvažiuot į Kanadą, Šiaurinę dalį, kitas valstybės, daugiau stipresnes. Argentinoje nėra labai gerai. Nėra daug darbų, o tai jaunimą atitolina nuo savo kultūros išsaugojimo.

Nors visi neatsitraukia nuo lietuviybės, mano sesers dukra, nors niekad nemačius Lietuvos, bet labai nori atvykti, pamatyti, išmokyti kalbą.

20. Iš ko Jums susideda lietuviybė (istorijos, kultūros, pasakojimų, kalbos ar kitų elementų)?

Sunku atsakyti, kas yra lietuviybė. Labai sunkus klausimas. Turbūt viskas sudaro, ir istorija, ir pasakojimai, pasakos, kalba. Viskas, viskas, ką perdavė mūsų tėvai ir ką mes išsaugojom.

21. Kas Jums atrodo svarbiau – Lietuva ar lietuviybė?

Man atrodo, kad svarbiausia yra Lietuva. Čia mes turim viską, prie Lietuvos. Kai klausia apie Lietuvą, daroma viskas, kas geriausia, kad Lietuvoje būtų geriausia gyventi. Lietuvos himnas skatina dirbti tėvynės naudai ir žmonių gėrybei. Taip. Už Lietuvą priklauso gyventi. O kai gyvenimi už Lietuvą, tada stengies išlaikyti ir lietuviybę.

22. Kaip Jūs vertinate PLA idėją telkti viso pasaulio lietuvius Lietuvai pažinti?

Ant šitų metų atvažiavusių mažai, ant kitų metų bus daugiau. Taip. Kada grįšiu, papasakosiu. Daug jaunimo norės. Yra, kad mokynasi ir negali. Čia vasara, bet ten yra žiema ir reikia į universitetą, darbus, žmonės nelabai gali. Mano sesuo turi vieną dukterį. Dukterė labai myli Lietuvą, nori atvažiuot. Sako aš turiu vieną profesorių, sako, kai pamatė šitą pavardę, paklausė, ar tu esi lietuvis, ir sako,

mano mamytė, o, sako, smagu surasti kitų lietuvių. Jinai mokinasi universitete, galėtų čia atvažiuoti. Ir jinai moka angliškai kalbėti. Aš tiek norėjau čia atvažiuot. Aš gerai išleisiu visus pinigus, nesvarbu, kad tik pa būčiau Lietuvoj.

Dabar man atrodo, kad kitais metais daugiau šituos kursus bus žmonių. Man atrodo, ir centro Lithuano, ir Lietuvos centre irgi yra jaunimo, aš manau, kad jie apie tuos kursus dar nesužinojo. Taip buvo vasara, paskutinė diena kovo mėnesį. Žmonės tada išeina ir atostogauja, kovas, sausis, vasaris. Tada mum atostogos, išvažiuojam kitur, daug kas turi namą prie jūros. Kai labiau sužinos visi apie tuos kursus, tikrai norės atvažiuot susipažint su Lietuva.

23. Koks Jūsų požiūris į šiuolaikinę emigraciją iš Lietuvos, kiek apie tai žinote?

Argentinoj dabar nekalbama apie tai. Apie tai, kad iš Lietuvos emigruoja žmonės, mes viską šitai žinom. Mama susirašinėjo su sūnėnu ir jinai sužinojo, kad daug mūsų pažįstamų, giminių, jaunų išvažiavo į Vokietiją, į Prancūziją, Ispaniją. Lietuvoj dabar yra labai sunku pragyvent. Dabar krizis yra, niekur nėra gerai. Man atrodo, kad dabar reikia pa būt vietoj. Argentinoj irgi labai sunku. Reikia palaukt. Trūksta darbo, bet ką padarysi. Atvažiuoja iš kitų valstybių žmonių, neturi ten darbo.

24. Koks Jūsų požiūris į dvigubos lietuvių pilietybės problemą (už ar prieš, ar esate apie tai girdėjusi)?

Apie dvigubą pilietybę žinau. Pati susidūriau. Aš, mano sesuo, abidvi nuėjom į ambasadorių jau trys metai atgal, padarėm visus šitus popierius dokumentus, kad gaut Lietuvos pilietybę. Sumokėjom viską beveik. Bet ten daugiau sako reik laukt. Reikia laukt, reikia laukt. Kada paskui grąžino visus dokumentus, praeitą mėnesį, nežinau, kokį

mėnesį sakė, kad negalima turėt dviejų pilietybių. Pasakė ir vėl pasiuntė visus popierius, pro paštą grąžino. Sakė, gali atvažiuot ir pasiimt pinigus. Ir aš kalbėjau su šitas konsulas. Sakė, jau turit popierius padarytus. Man atrodo, kad jie jų nepasiuntė į Lietuvą, mano popierių. Arba nežinau, koki ten pasakė blogai, mes laukėm. Mes nežinom, kas įvyko, gal šitas žmogus užmiršo, kur paliko popierius.

25. Papasakokite apie Argentinos valstybės dabartinę imigracijos/ emigracijos politiką?

Į Argentiną yra suvažiavę iš kitų valstybių: Bolivijos, Čilės, Peru. Žmonės labai sukčios, žmonės labai blogos. Atvažiuoja labai blogų žmonių. Atvažiuoja į Argentiną, valdžia duoda pagalbą, duoda kur gyvent. Jie nedirba, gauna pašalpas. Ir kada kokį namą yra niekas negyvena, įeina pro stogą, gyvena, oi labai sukčios. Daug jų yra chinese, kaip jie vadinasi, kinai. Daugybė, jie atidaro parduotuves, turi restoranus. Parduoda maistą, jie irgi turi daugybę. Visos provincijos jų yra, nežinau kiek, daugybė. Nežinau, kodėl juos įleidžia, kiek jų atvažiavo, gal yra kaip šitas ryšys, gal yra padaryta, kokį kaip sakant, pasirašyta su valstybe. Duoda stipendijas, kad galėtų gyvent, kad galėtų valdyt, kad vaikams nieko netrūktų, sako, padaro tuos dokumentus. Padaro leidimus, jie turi teisę gaut stipendijas vaikams, kad eitų į mokyklą, kad neturi kur gyvent, duoda. Jie nekalba ispaniškai, pradeda mokintis. Mes negalim į kitą valstybę, nei į Čilę, nei į Peru, taip lengvai išvažiuot. Argentinoj norint gauti pilietybę, reikia gyventi keletą metų. Nėra jokių egzaminų, kalbą jauni lengvai išmoksta. Jei susituokus ar turint vaikų, dar trumpiau viskas vyksta. Atvažiuoja, apšvedo, gauna pilietybę. Kas turi savo, kaip sakosi, kas turi giminę, lengviau gaut pilietybę.